

Briefadvies over het Voorontwerp Vlaams Energieplan voor de periode 2021-2030.

Briefadvies over het voorontwerp Vlaams Energieplan voor de periode 2021-2030

Datum van goedkeuring 21 juni 2018

Volgnummer 2018 | 18-13

Coördinator + e-mailadres Stefanie Corens, stefanie.corens@minaraad.be

Minaraad
Herman Teirlinckgebouw
Havenlaan 88 bus 15
1070 Brussel
T 02 558 01 30
E info@minaraad.be
www.minaraad.be

De heer Bart Tommelein
Viceminister-president van de Vlaamse Regering
Vlaams minister van Begroting, Financiën en
Energie
Kreupelenstraat 2
1000 Brussel

uw bericht van	uw kenmerk	ons kenmerk	bijlagen
8 juni 2018	...	01/K2/2018/165	0
Vragen naar	e-mail	Telefoon	datum
Stefanie Corens	Stefanie.corens@minaraad.be	02 558 01 30	21 juni 2018

Mijnheer de minister,

De Minaraad heeft uw adviesvraag van 12 juni jl., over het voorontwerp Vlaams Energieplan voor de periode 2020-2030, in goede orde ontvangen. De adviestermijn hiervoor loopt tot 22 juni. In de nota over dit voorontwerp staat eveneens vermeld dat SERV en Minaraad, na de goedkeuring ervan door de Vlaamse Regering, over het ontwerp om advies zullen gevraagd worden met een termijn van 60 dagen.

Om in Vlaanderen te evolueren naar een duurzaam en koolstofneutraal energiesysteem én bijgevolg het tussentijdse pad naar een nieuw energiemodel in 2030 uit te tekenen, werkte de Vlaamse Regering reeds – in samenspraak met het middenveld, bedrijven en burgers – een lange termijnvisie uit. Deze visie wordt met het ontwerp Vlaams Energieplan 2021-2030 omgezet in een operationeel beleidsplan. Daarnaast vormt het voorliggende plan ook “*de Vlaamse input voor de energie-aspecten van het ontwerp Belgische Nationaal Energie- en Klimaatplan*” – dat eind 2018 genotificeerd dient te worden aan de Europese Commissie. In het tweede kwartaal van 2019 zal de Commissie bijgevolg aanbevelingen formuleren waar België als lidstaat dient rekening te houden bij de definitieve versie eind 2019. Parallel aan de Europese procedure zal het Vlaams Energieplan verder uitgewerkt worden in termen van impact op de begroting, verfijning maatregelen en advies vanuit het maatschappelijk middenveld.

De Minaraad apprecieert dan ook ten eerste dat wij reeds in de voorontwerpfase van zulk een gewichtig beleidsplan om advies gevraagd worden alsook dat wij na de goedkeuring van dit plan door de Vlaamse regering nog in de diepte hierop kunnen ingaan. Omwille van de krappe Europese deadline hebben we begrip voor de korte adviestermijn in deze voorontwerpfase. Vandaar dat de Raad zich in dit briefadvies beperkt heeft tot enkele grote prioriteiten.

1. Integratie in functie van de Europese Governance verordening

De Minaraad apprecieert en onderschrijft in het betreffende voorontwerpplan de vertaling van het Parijs Akkoord, het Europese kader en het intra-Belgische energiepact wat betreft de Vlaamse doelstelling om te komen tot een nul-uitstoot van broeikasgassen en het uitfaseren van fossiele brandstoffen. Dit kan de opening zijn naar een belangrijke paradigmawijziging.

In de geest van de Europese *Governance* ontwerpverordening is het echter de bedoeling dat de lidstaten hun projecties, beleidsscenario's, subsidieregeling, enz. weergeven in het kader van de **vijf dimensies van de Energie Unie**¹. In de nota aan de Vlaamse Regering komt dit – voor het Vlaamse luik – helaas nog onvoldoende aan bod². Bovendien is in die nota niet altijd even duidelijk aangegeven hoe en met welke (extra) beleidsmaatregelen Vlaanderen vanuit haar bevoegdheden die vijf dimensies richting 2030 zal beïnvloeden.

Daarnaast is de *Governance* verordening bedoeld als integrerende beheersstructuur voor – in eerste instantie – **energie én klimaat** als nauw samenhangende beleidsdomeinen, **alsook voor de belendende beleidsdomeinen** zoals ruimtelijke ordening, mobiliteit, materialen, landbouw, sociale huisvesting enz. Vandaar dat de Europese Commissie aan de Lidstaten vraagt om “geïntegreerde” energie- “en” klimaatplannen op te stellen. De link van het Vlaamse energieplan met een Vlaams Klimaatplan en andere plannen vanuit de belendende beleidsdomeinen wordt in het voorontwerp Vlaams Energieplan evenwel amper gemaakt³. Bovendien is het onduidelijk of en in welke fase deze op elkaar geënt of met elkaar geïntegreerd worden. De Minaraad vraagt hierbij de link tussen energie- en klimaatbeleid enerzijds alsook de link met andere belendende domeinen reeds in een vroege fase te versterken. Dit kan gebeuren in het kader van de verdere verfijning van maatregelen en impact analyse waarbij het departement Omgeving en het Federaal Planbureau zullen samenwerken. Er wordt ook in de tekst verwezen naar de opdracht van elke Vlaamse minister om tegen eind 2018 een kosteninschatting te maken van de in dit plan opgenomen maatregelen. Daarbij kan eveneens gevraagd worden dat elke minister de inhoudelijke link en samenhangend beleid plus kostenplaatje van zijn eigen en gezamenlijke beleid kan maken. Het geïntegreerd energie- en klimaat budget en bijhorend beleid kan vervolgens nog bediscussieerd en uitgeklaard worden tussen de ministers onderling, in het kader van impact, kosten-efficiëntie en meest geschikte actie op het juiste moment. Dit kan analoog aan de engagementen van de leden van de Vlaamse Regering in het kader van de Vlaamse Klimaat- en Energietop⁴, maar dan met concrete acties, datum en de daaraan gelinkte budgetten. De beleidsbrieven in oktober kunnen de gelegenheid bieden om deze inschatting en verdeling te maken.

2. Link met lokale besturen

Er wordt in de nota van het voorontwerp Energieplan 2021-2030 ook verwezen naar de impact op de lokale besturen. De conclusie hierbij luidt, merkwaardig genoeg, dat het voorstel geen extra

¹ Vijf dimensies: energiebevoorradingszekerheid; energie-efficiëntie; het koolstofvrij maken van de economie; interne energiemarkt; onderzoek, innovatie en competitiviteit. https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/1_en_act_part1_v9_759.pdf

² In de nota aan de Vlaamse Regering wordt enkel de focus gelegd op energie-efficiëntie; hernieuwbare energie; flexibiliteit, slim net en opslag. Maar ook in het sjabloon met vastgelegde vragen over het Geïntegreerd Energie- en Klimaatplan wordt amper invulling gegeven aan alle 5 dimensies van de Energie Unie. Zo wordt er nauwelijks ingegaan op de dimensie rond bevoorradingszekerheid, hoewel een hoger aandeel interne hernieuwbare bronnen ook een impact kunnen hebben op de Belgische/Vlaamse bevoorrading. Een ander voorbeeld is de dimensie over onderzoek, innovatie en competitiviteit. Daarin wordt enkel en dan nog sporadisch verwezen naar de opstart van de Vlaamse speerpuntcluster Energie “Flux50”. De impact van Vlaanderen op deze dimensie is echter ruimer dan dat.

³ In de nota aan de Vlaamse Regering wordt enkel ingegaan op de energie-aspecten (en een stukje transport). In het sjabloon Geïntegreerd Nationaal Energie- en Klimaatplan wordt op pagina 25 tot 28 energie-efficiëntie en hernieuwbare energie maatregelen besproken bij belenden beleidsdomeinen (fiscaliteit, mobiliteit en openbare werken, onderwijs, ...). De Europese Commissie verlangt echter de integratie van zowel energie als klimaat – met hun gezamenlijke impact op belenden bevoegdheden.

⁴ <http://www.vlaamseklimaattop.be/sites/default/files/atoms/files/Vlaams%20Klimaat-%20en%20Energiepact%20-%20Bijlage%201-%20-%20Engagementen%20leden%20Vlaamse%20Regering.pdf>

financiële verplichtingen oplegt ten aanzien van lokale besturen. In het sjabloon met Vlaamse input voor het Geïntegreerd Nationaal Energie- en Klimaatplan wordt enkel naar lokale besturen verwezen in het kader van de energiediensten die de distributienetbeheerders Eandis en Infrac aanbieden, zoals ondersteuning bij planning en implementatie van rationeel energieverbruik voor steden en gemeenten.

De Minaraad merkt echter op dat de *Governance* ontwerpregeling en het nieuwe Burgemeesterconvenant⁵ de volgende **inhoudelijke parallellen**, met financiële impact, bevatten: integratie van energie- en klimaatbeleid, de periode loopt gelijk (van 2021-2030) en de doelstellingen werden gevoelig opgetrokken (Burgemeesterconvenant: 40% minder CO₂ in 2030 i.p.v. 20% in 2020 & Winterpakket: 40% minder CO₂ – wat zich in België vertaalt naar -35%; 32% hernieuwbare energie; 32,5% reductie energieverbruik in 2030 i.p.v. telkens 20% in 2020). Een samenwerking, harmonisering of enige vorm van betrokkenheid tussen het Nationale en/of Vlaamse niveau met de lokale besturen werd, tot op heden, niet duidelijk vastgelegd – in de regelingen die te maken hebben met het opstellen van het Belgische/Vlaamse NKEP⁶. Nochtans zorgen de lokale energie- en klimaatplannen (binnen het convenant) er mee voor dat de federale en gewestelijke doelstellingen gehaald worden en kan ook omgekeerd het lokale niveau voordeel halen uit de afstemming met het Belgische/Vlaamse NKEP, waaronder verdere professionalisering van de lokale plannen. Afstemming zou bovendien onduidelijkheden kunnen wegwerken, bijvoorbeeld inzake de Belgische doelstelling van -35% CO₂-reductie (dat nog intra-Belgisch verdeelt dient te worden) en -40% CO₂-reductie voor de steden en gemeenten die het Burgemeesterconvenant 2030 ondertekend hebben. De Minaraad vraagt daarom specifiek harmonisering tussen het Vlaamse en het lokale beleidsniveau in het kader van het Belgische NKEP.

3. Optimaliseren systemisch karakter

Het systemisch karakter van dit plan kan verbeteren door voorbij de grenzen van sectoren en technologieën te werken aan interacties hiertussen. Zo wordt bijvoorbeeld in het luik energie-efficiëntie gewerkt met prognoses via een referentiescenario alsook met één tot twee **beleidsscenario's**⁷. Het doortrekken van deze scenario's naar het gedeelte rond hernieuwbare energie zou alleszins een meerwaarde zijn. Ook het onderscheid tussen **fossiel en niet-fossiel** verbruik binnen het luik energie-efficiëntie kan perfect overgedragen worden naar het luik hernieuwbare energie.

Met een nul-uitstoot als finale doelstelling, is het belangrijk om naast potentieel studies ook transitiepaden uit te tekenen voor verschillende (deel) sectoren (industrie, transport, gebouwen, energie (thermische, elektrische, gas), landbouw). Daarom vraagt de Minaraad om *roadmaps* naar een koolstofneutrale en duurzame samenleving uit te werken voor Vlaanderen, met daarin ook een opdeling voor specifieke sectoren. De Vlaamse overheid heeft recent de opdracht hiervoor gegeven aan de VUB om een verkennende studie te maken als voorbereiding op een Vlaamse

⁵ http://eumayors.eu/IMG/pdf/covenantofmayors_text_en.pdf

⁶ In het sjabloon van het Geïntegreerd Nationaal Energie- en Klimaatplan – met Vlaamse insteek, blijkt dat lokale en regionale besturen betrokken en/of geconsulteerd zullen worden in het najaar van 2018. Het is echter onduidelijk welke actoren hierbij betrokken zullen worden alsook in welke mate participatie, afstemming of een bepaalde vorm van samenwerking hier zal plaatsvinden.

⁷ Het betreft hier doorgaans in het voorontwerp energieplan voor energie-efficiëntie een minimum- én een maximumscenario

industriële *roadmap*. Bij deze *roadmaps* mag het complete plaatje van de klimaat- en energietransitie niet vergeten worden en is het bijgevolg nuttig om, in het kader van het algemene doel, de onderlinge samenhang **tussen sectoren** te maken of versterken⁸.

4. Evaluatiemomenten

De ontwerpnota aan de Vlaamse regering maakt open en eerlijk duidelijk dat de bakens voor operationalisering van de Vlaamse energievisie op korte en middellange termijn uitgezet worden, maar dat deze operationalisering nog stapsgewijs verder verfijnd dient te worden. De Minaraad vindt dit een **evenwichtige oplossing** tussen enerzijds zekerheid aanbieden voor de investeerders en stakeholders alsook om ruimte te laten voor verfijning en aanpassingen aan veranderende en soms onvoorspelbare factoren. Om dit evenwicht nog te versterken stelt de Minaraad voor om de evaluatie- en bijstuurmomenten reeds vast te leggen alsook om telkens het middenveld, burgers, bedrijven, academische instellingen en andere stakeholders hierin te betrekken.

De Raad doet trouwens opmerken dat er op 14 juni jl. een compromis bereikt tussen de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Raad over het legislatieve voorstel van de Europese Commissie (als een van de voorstellen binnen het *Clean Energy for All* pakket) tot herziening van de Richtlijn hernieuwbare energie. In het initiële voorstel van de Commissie werd voor een bindende doelstelling van 27% op Europees niveau gepleit. De **hernieuwbare energie doelstelling is nu opgetrokken naar 32%**. Op 19 juni werd er ook binnen dialoog verband een compromis bereikt inzake energie-efficiëntie⁹. Zo word tevens de doelstelling **energie-efficiëntie verhoogd van 27% naar 32,5%**. Hoewel deze doelstellingen niet alleen door België/Vlaanderen dienen ingevuld te worden, zal dit weliswaar ook een impact hebben op de te halen doelen hernieuwbare energie en energie-efficiëntie binnen Vlaanderen. Daarom vraagt de Minaraad hier reeds rekening mee te houden voor de Vlaamse (energie)input bij het NKEP2030.

5. Doorkijk naar lange termijn

In de inleiding van de tekst wordt als doel gesteld Vlaanderen voldoende voor te bereiden op de energietransitie aangezien het energiemodel van vandaag niet klaar is “*om de uitdagingen van de toekomst op te vangen*”. Deze ontwerp tekst alsook andere beleidsvisies en beleidsplannen zoals de stroomversnelling, het renovatiepact, ronde tafels klimaat, enz. hebben en zullen hier toe bijgedragen. De Minaraad merkt evenwel op dat **innovatiebeleid**, nieuwe regelgeving en innovatieve bedrijfsmodellen sterker uitgewerkt in de tekst kunnen voorkomen om alzo de link te kunnen maken met het einddoel – op lange(re) termijn. Onderzoek, innovatie en competitiviteit vormen dan ook de vijfde pijler van de Energie Unie. Aangezien er van de Lidstaten verwacht wordt hun nationale gegevens, projecties en beleid rond deze dimensies af te stemmen (zie punt 1), kan de link tussen de periode 2021-2030 en de middellange termijn met

⁸ Uit een studie voor de Nederlandse chemische industrie is gebleken dat een model waarin er gekozen wordt voor de meest kosteneffectieve maatregelen tegen 2030 weliswaar goedkoper is maar in voordelen niet opweegt ten aanzien van het model met directe actie en hoogwaardige toepassingen dat eerder gericht is op middellange termijn (met name een koolstofneutrale samenleving). Zo wordt in het 2030-model gekozen voor laaghangend fruit dat op termijn onvoldoende leidt tot innovatie en systeemverandering. Bij het directe-actie-model wordt de innovatiepositie van Nederland versterkt, gestrande activa vermeden, de risico's beter gespreid en kunnen de nieuwe ontwikkelde technologieën ingezet worden als exportproduct.
https://www.ecofys.com/files/files/vnci_routekaart-2050.pdf

⁹ <https://energiea.nl/energiea-artikel/40069709/eu-gaat-voor-32-5-energiebesparing-in-2030>

doorbraaktechnologie, systeemtransitie en systeeminnovatie voor een groot stuk uitgeschreven worden met insteken vanuit het Vlaamse niveau.

Als conclusie stelt de Minaraad dat het voorontwerp Energieplan 2020-2030 reeds een eerste aanzet is in de puzzel die gemaakt dient te worden voor de Europese Commissie onder de term “*Nationaal Geïntegreerd Energie- en Klimaatplan*” maar dat de onderlinge Vlaamse puzzelstukken (belendende bevoegdheden, sectoren, actoren, ...) beter op elkaar afgestemd kunnen worden. De Minaraad heeft met haar partners in dit advies, omwille van tijdgebrek, hier niet in de diepte op kunnen ingaan. Wij zijn echter bereid, als strategische adviesraad en constructieve partner in de gezamenlijke doelstelling om Vlaanderen duurzaam en koolstofneutraal te maken, hierbij de nodige extra toelichting en concrete beleidsuggesties aan te leveren. Indien u hier verder op in wilt gaan, vernemen we het graag.

Standpunt Voka, Unizo, Boerenbond:

Voka, Unizo en Boerenbond waarderen dat de Minister de organisaties voor de beslissing van de Vlaamse Regering tracht te betrekken. Binnen een termijn van 14 dagen is het echter onmogelijk om een gedragen reactie te formuleren. Voka, Unizo en Boerenbond hopen dat dit binnen de reguliere adviestermijn wel mogelijk zal zijn.

Met de meeste hoogachting,

Mathias Bienstman
Voorzitter